

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE SANAYİ POLİTİKASI VE KOBİ'LER

Orhan MORGİL

(Hacettepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. , İktisat Bölümü 06532, Ankara)

Özet:

Avrupa Birliği ile Türkiye arasında gerçekleştirilen Gümrük Birliği sanayi malları ile işlenmiş tarım ürünlerini kapsamaktadır. Gümrük Birliği'nin başarılı olması Avrupa Birliği'nin uyguladığı sanayi politikası ile yakından ilgilidir. Avrupa Birliği'nin sanayi politikasının temelini yüksek teknolojilere dayanan ve nitelikli istihdam yaratacak modern sanayi dallarının geliştirilmesi teşkil etmektedir. Bunun yanında işsizliğin azaltılması ve girişimciliğin yaygınlaştırılması için küçük ve ortaboy işletmelerin desteklenmesi ve geliştirilmesi Avrupa Birliği sanayi politikasının diğer önemli bir unsurudur. Avrupa Birliği'nin uyguladığı sanayi politikası Gümrük Birliği'nin ve KOBİ'lerin geliştirilmesi için olumlu bir ortam yaratmaktadır.

Abstract:

The Industrial Policy of the European Union and Small and Medium Size Enterprises

The Customs Union between the European Union(EU) and Turkey covers industrial goods and processed agricultural products. The succes of the Customs Union depends largely on industrial policy of the EU. The basis of the industrial policy of the EU is the development of modern industrial sectors that are capable of creating skilled employment and using high technology. On the other hand, the support and

Anahtar Sözcükler: Avrupa Birliği, Gümrük Birliği, Sanayi Politikası, Küçük ve Orta Boy İşletmeler, Teknolojik Gelişme, Yapısal Düzenleme ve Parasal Teşvik Tedbirleri.

Keywords: European Union, Customs Union, Industrial Policy, Small and Medium Size Enterprises, Technological Progress, Restructuring, Monetary Encouragement Measures.

development of small and medium size firms in order to increase employment and to diffuse entrepreneurship is the another important element of the European Union's industrial policy . This type of industrial policy, which is implemented by the European Union, is conducive to the development of the Customs Union between the European Union and Turkey on the one hand, and growth of small and medium size enterprises in Turkey, on the other.

I. Giriş

Son yıllarda milli ekonomilerin para, sermaye ve mal piyasalarının karşılıklı etkileşim ve bağımlılıklarının artması şeklinde ortaya çıkan küreselleşme sürecinde bölgesel ekonomik bütünleşme hareketleri ön plâna çıkmıştır. Türkiye bu çerçevede 1 Ocak 1996 tarihinden itibaren Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği'ni uygulamaya koymuştur. Gümrük Birliği esas olarak sanayi malları ile işlenmiş tarım ürünlerinin serbest dolaşımını kapsamaktadır. Tarım sektörü ile hizmet sektörü Gümrük Birliği anlaşmasının kapsamı dışındadır.

Bilindiği gibi Avrupa Birliği Tek Avrupa Senedi Anlaşması ile 1992 yılından itibaren Tek Pazar haline gelmiştir. Bu nedenle, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında imzalanan Gümrük Birliği anlaşmasının kapsamı önemli ölçüde genişlemiştir. Gümrük Birliği esas olarak Avrupa Birliği üyesi devletlerle Türkiye arasındaki gerek ithalatta ve gerekse ihracatta gümrük vergilerinin, eş etkili vergilerin ve miktar kısıtlamalarının kaldırılmasını ve Türkiye'nin üçüncü ülkelerle olan dış ticaretinde Avrupa Birliği'nin uyguladığı ortak gümrük tarifelerini kabul etmesini kapsamaktadır. Kapsamı genişlemesi nedeniyle Gümrük Birliği aynı zamanda Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin uyguladığı ortak dış ticaret politikasına ve ortak rekabet politikasına uyum yapmasını da kapsamaktadır.

Türkiye ortak dış ticaret politikası çerçevesinde İsrail, Macaristan, Romanya, Bulgaristan, Litvanya, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya gibi ülkelerle serbest ticaret anlaşmaları imzalamıştır. Diğer taraftan, rekabet politikası çerçevesinde Türkiye Patent Yasasını, Marka Yasasını, Tüketiciyi Koruma Yasasını ve Rekabeti Koruma Yasasını çıkartmış ve uygulamaya koymuştur. Rekabet Kurulu etkin biçimde faaliyete geçmiştir. Böylece, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye karşı anti dumping uygulaması yapması ortadan kalmaktadır. Bunun yanında Türkiye ihracat teşvik sistemini Avrupa Birliği'ne uyumlu hale getirmiştir.

Kapsamı genişlemiş olan Gümrük Birliği ile Türkiye ile Avrupa Birliği arasında büyük ölçüde bir ekonomik bütünleşme süreci başlatılmıştır. Bu ekonomik bütünleşme süreci derinleşerek ve başarılı bir biçimde devam etmektedir. Bu nedenle, Avrupa Birliği'nin uyguladığı sanayi politikası ve bu çerçevede küçük ve orta boy işletmelerle ilgili olarak uyguladığı politikalar Türk ekonomisi için çok önemlidir. Dolayısıyla, Avrupa Birliği'nin sanayi politikasının ve bu çerçevede uyguladığı KOBİ politikasının incelenmesi çok faydalı olacaktır. Tebliğimizin bundan sonraki bölümlerinde Avrupa Birliği'nin sanayi politikasını incelemeye çalışacağız.

II. Avrupa Birliği'nin Temel Sorunları ve Sanayi Politikası

Her şeyden önce sanayi politikasının ne olduğunu anlamamız için bu politikanın bir tanımını yapmamız gereklidir. Yapısal düzenlemeyi veya yeniden yapılanmayı sağlamak için Devletin belli bir sanayi sektörü veya belli bir bölge için aldığı selektif tedbirlere sanayi politikası denir. Sanayi politikası belli bir sektör veya bölgeye yönelik olup Devletin piyasa ve fiyat mekanizmasına doğrudan müdahale etmesini gerektirmektedir. Sanayi politikasının uygulanmasında kullanılan araçları aşağıdaki şekilde belirtebiliriz:

- a. Teşvik ve sübvansiyon politikası,
- b. Dış ticaret politikası,
- c. Rekabet politikası,
- d. Teknoloji ve standartlar politikası,
- e. Bölgesel gelişme politikası.

Avrupa Birliği'nin uyguladığı sanayi politikası karşılaştığı temel ekonomik sorunlardan geniş ölçüde etkilenmektedir. Avrupa Birliği'nin karşılaştığı temel ekonomik sorunları aşağıdaki şekilde belirtebiliriz:

1. Avrupa Birliği ülkelerinde işsizliğin giderek artması birinci temel ekonomik sorunu teşkil etmektedir. Avrupa Birliği'nde 1975 yılında %4,5 olan işsizlik oranı 1998 yılında %10,5'a yükselmiştir. Avrupa Birliği'ndeki işsizlik sorunu uygulanan sanayi politikasını etkileyen temel faktördür.

2. Avrupa Birliği'nde geçmişte uygulanan yanlış yatırım kararları ve özellikle yeni sanayileşen ülkelerin dünya piyasalarında yarattığı şiddetli rekabet nedenleriyle geleneksel sanayi dallarında (tekstil, gemi yapımı, demir-

çelik gibi) önemli ölçüde atıl kapasitenin ortaya çıkması, ikinci temel ekonomik sorunu teşkil etmektedir.

3. Avrupa Birliği'nin teknolojik gelişmede Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'nın gerisinde kalması üçüncü temel ekonomik sorunu teşkil etmektedir.

Teknolojik gelişme modern üretim yöntemlerinin uygulanmasını ve yeni sanayi ürünlerinin üretilmesini kapsamaktadır. Avrupa Birliği Araştırma ve Geliştirme çalışmalarına geçmişte ABD ve Japonya kadar kaynak ayıramamıştır.

III. Avrupa Birliği Sanayi Politikasının Temel Unsurları

Avrupa Birliği yukarıda belirtilen üç temel sorunu göz önüne alarak sanayi politikasını geliştirmektedir. Avrupa Birliği'nde uygulanan sanayi politikalarının üç temel unsurdan oluştuğunu görüyoruz:

A. Yüksek teknolojiye dayanan ve gelecekte büyük ölçüde istihdam yaratabilecek modern sanayi dallarının geliştirilmesi Avrupa Birliği ekonomisinde uygulanan sanayi politikalarının ana temellerinden birini oluşturmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerine ve Japonya'ya göre Avrupa Birliği'nin yeni teknolojileri geliştirmekte ve modern sanayi dallarını kurmada önemli ölçüde geri kalması üye ülkelerde Birlik ekonomisinin geleceği açısından endişe yaratmıştır. Bu nedenle sanayileşme politikasında modern üretim yöntemlerinin ve piyasa taleplerine cevap verecek yeni sanayi ürünlerinin geliştirilebilmesi için bütün Avrupa'da büyük firmaların, araştırma kurumlarının ve üniversitelerin işbirliği yapmasına ve bunların faaliyetlerinin koordine edilmesine birinci öncelik verilmiştir. Bu konu ile ilgili projelerinin Avrupa Yatırım Bankası kaynaklarından finanse edilmesi imkânı getirilmiştir. Bu konuda önemli başarılar elde edilmiştir. Buna örnek olarak uçak sanayinde Airbus ve Uzay Sanayinde Ariane projeleri gösterilebilir. Airbus bugün dünya piyasalarında Amerikan Boeing firmasının rakibi haline gelmiştir.

Modern sanayi sektörlerinin kurulması ve geliştirilmesinde ikinci olarak üzerinde durulan husus üye ülkelerin resmi ihalelerinin Birlikteki bütün şirketlere açık olması ve üye ülkelerinin kendi şirketlerini dolaysız veya dolaylı yolda himaye etmemeleridir. Böylece Birlik içinde özellikle havacılık sanayi, bilgisayar sanayi, uzay sanayi ve iletişim sanayinde önemli ölçüde talep ortaya çıkmakta ve böylece ölçek ekonomisinden faydalanma imkânı doğmaktadır. Bu amaçla çeşitli üye ülkelerde bu sanayi dallarında faaliyet gösteren şirketlerin birleşmesi teşvik edilmektedir. Modern sanayi sektörlerinde faaliyet gösteren

üye ülkelere ait şirketler birleşerek büyük ölçekli üretim birimlerinin kurulmasının, bu sahalarda Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya şirketleri ile dünya piyasalarında rekabet edebilme imkânı yaratacağı kabul edilmektedir. Bu nedenle, bu sanayi sektörlerinde birleşme ve temerküz Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü'nce teşvik edilmektedir. Ancak bu sanayi sektörlerinde kurulacak büyük ölçekli şirketlerin dış rekabete açılması ve böylece etkin ve verimli çalışmaları sanayi politikasının diğer bir unsurunu teşkil etmektedir.

Avrupa Birliği ekonomisinde modern teknolojilerden geliştirilmesi için uygulanan bazı projeleri aşağıdaki şekilde belirtebiliriz:

a. İletişim teknolojileri için Avrupa Stratejik Programı (ESPRIT). Bu proje enformasyon sektöründe dış rekabeti karşılayabilmek için yürürlüğe konulmuştur. Buna göre Avrupa Birliğine üye en az iki ülkeye ait firmaların veya üniversitelerin yaptığı araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin finansmanının %50'si Avrupa Komisyonunca Birlik bütçesinden karşılanmaktadır. Böylece enformasyon sanayi dalında yürütülen müşterek araştırma ve geliştirme çalışmalarına Birlik tarafından önemli ölçüde sübvansiyon verilmektedir. (Yüksek entegre devreleri, mikro elektronik, bilgisayarlı kontrollü teknikleri)

b. Bio-teknolojinin Geliştirilmesinde Araştırma Programı. Bu proje ile enzim ve genetik mühendisliği, organ nakli, hücre mühendisliği ve bio-enformasyon konularında yapılan araştırmalar Avrupa Birliği finansman kaynaklarından büyük ölçüde desteklenmektedir.

B. Geleneksel sanayi sektörlerinin desteklenmesi, korunması ve geliştirilmesi Avrupa Birliği ekonomisinde uygulanan sanayi politikalarının ikinci ana unsurunu teşkil etmektedir. Avrupa Birliği'nde üye ülkelerin büyüme hızlarının yavaşlaması ve yeni sanayileşmekte olan ülkelerin gerek dünya piyasalarında gerekse Avrupa piyasalarında yarattığı güçlü rekabet nedenleri ile geleneksel sanayi dalları bir gerileme sürecine girmiş ve önemli ölçüde bir atıl kapasite ortaya çıkmıştır. Ancak, Avrupa Birliği ekonomisinde geleneksel sanayi dalları sanayi sektöründeki toplam istihdam üçte-ikisini sağladığı için, bu sanayi dallarının gözden çıkarılması söz konusu değildir. Tekstil, demir-çelik, gemi yapım ve petro kimya gibi geleneksel sanayi dalları için uygulanan sanayi politikaları iki ana grupta toplanabilir.

a. Bunlardan birincisi negatif sanayi politikası tedbirleridir. Burada amaç mevcut yapı içinde bu sanayi dallarını geçici olarak ayakta tutabilmektir.

Bu amaçla bu sanayi dalları kotalar, yüksek gümrük vergileri ve gönüllü ihracat kısıtlamaları gibi vasıtalarla korunmaktadır. Özellikle Ticaret ve Gümrük Genel Anlaşmasının korumacılığa karşı koyduğu hükümlerden kurtulabilmek için Avrupa Komisyonu bu sanayi sektörlerinde kuvvetli rekabet gücüne sahip rakip ülkelerle ikili müzakerelerde bulunarak selektif koruma tedbirlerinin uygulanmasını sağlamaktadır. Bu konudaki selektif koruma tedbirleri düzenli pazarlama anlaşmaları ve gönüllü ithalat kısıtlamalarıdır. Bunu dışında Avrupa Birliği Ticaret ve Gümrük Genel Anlaşmasının 19. maddesine dayanarak tek taraflı olarak bazı sanayi sektörlerini korucuyu tedbirler alabilmektedir.

Geleneksel sanayi dalları ile ilgili olarak uygulanan negatif sanayi politikası tedbirlerinden ikincisi bu sanayi dallarında faaliyet gösteren firmalara doğrudan sübvansiyon verilmesi ve üretilen malların ihracatının sağlanması için teşvik tedbirlerinin uygulanmasıdır. Bunun yanında tarife dışı teknik engellerle geleneksel sanayi sektörleri korunmaktadır. Negatif sanayi politikası çerçevesinde alınan tedbirlerin geçici olduğu söylenmekte, amacın pozitif sanayi politikası tedbirlerinin uygulanabilmesi için zaman kazanmak olduğu belirtilmektedir. Böylece, işsizlik oranının daha da yükselmesi önlenmeye çalışılmaktadır. Avrupa Birliği'nin üçüncü ülkelere karşı uyguladığı koruyucu politikalar Avrupa Birliği'nin global krizden etkilenmesini azaltmıştır.

b. Geleneksel sanayi sektörleri ile ilgili olarak pozitif sanayi politikası tedbirleri uygulanmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle, geleneksel sanayi sektörlerinde yapısal düzenleme (restructuring) yapılması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Uzun dönemde tekstil, demir-çelik ve gemi yapım sanayilerinde istihdam hacminin belli bir seviyede tutulabilmesinin ve büyük sayıda işçinin açığa çıkmamasının, ancak bu geleneksel sanayi dallarında başarılı bir yapısal düzenlemenin gerçekleştirilmesi ile mümkün olabileceği kabul edilmektedir. Bu temel görüşe bağlı olarak Avrupa Birliği'nde uygulanan sanayi politikasında yapısal düzenleme tedbirlerine çok büyük bir ağırlık verilmektedir. Sanayi politikası çerçevesinde bu konuda alınan tedbirleri aşağıdaki şekilde belirtebiliriz.

Teknik ve mali engellerin ortadan kaldırılarak Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin bütününe kapsayan geniş bir iç piyasanın yaratılması ve böylece çeşitli sanayi dallarının ölçek ekonomisinden faydalanması ve bu şekilde verimliliklerinin artırılması amaçlanmaktadır. Bu açıdan üye ülkelerin hukuk yapısının Avrupa Komisyonunca Birlik hukuk yapısına uygun olarak yeniden düzenlenmesine ve sanayi ürünleri standartlarının Avrupa Standartlar

Komitesince düzenlenmesine çalışılmaktadır. Esasen Tek Senet Anlaşması ile 1992 yılında tek Pazar kurulması tamamlanmıştır. 1 Ocak 1999 tarihinde parasal birliğin yürürlüğe girmesi ve Euro'nun para birimi olarak kullanılmaya başlanması ile Avrupa Birliği'nde mal, para ve sermaye piyasaları bütünüyle entegre olacaktır. Avrupa Birliğine üye çeşitli ülkelerde aynı sanayi dalında faaliyet gösteren ve düşük düzeyde verimliliğe sahip işletmelerin birleşerek daha etkin firmalar haline gelmesi ve genişleyen Avrupa Birliği piyasasından faydalanarak kârlılık ve verimliliklerini arttırmaları teşvik edilmektedir. Avrupa Birliği'nde firma evlilikleri son yıllarda çok yaygın hale gelmiştir. Böylece, ölçek ekonomilerinden faydalanarak verimlilik ve etkinliklerini arttıran firmalar geleneksel sanayi dallarında uluslararası piyasalarda rekabet gücü kazanmaya başlamışlardır.

Diğer taraftan, Birlik ekonomisinde çalışan Avrupa firmalarının Amerikan firmaları ile daha fazla işbirliği yaptığı gözlenmiştir.

Geleneksel sanayi sektörleri için verimlilik ve etkinliği arttıracak yeni ve modern teknolojilerin geliştirilmesi ve uygulanmasına öncelik verilmektedir. Rekabet gücünü kaybetmiş ve zarar eden üniteler kapatılmakta ve bu nedenle işlerini kaybedenler yeniden eğitilerek, modern gelişme sektörlerine kaydırılmaktadır. Geleneksel sanayi dalları için modern üretim yöntemlerinin ve yeni ürünlerin geliştirilmesi amacıyla "Avrupa İçin Sanayi Teknolojilerinde Temel Araştırma" (BRITE) projesi uygulanmakta ve bu projenin finansmanı Birlik bütçesinden karşılanmaktadır. Diğer anlatımla, geleneksel sanayi dalları için modern teknolojinin geliştirilmesine Avrupa Birliği finansman kaynaklarından büyük ölçüde sübvansiyon verilmektedir.

Geleneksel sanayi dallarında geliştirilen yeni teknolojilerin uygulanabilmesi, modernizasyonun sağlanabilmesi ve piyasanın talep ettiği ürünlerin üretilmesi için Avrupa Birliği sanayi politikası çerçevesinde sanayi yatırımlarını desteklemektedir. Avrupa Yatırım Bankası modern teknolojileri uygulamak ve böylece verimliliği arttırmak amacını güden sanayi yatırım projelerine uygun şart ve faizlerle kredi sağlamaktadır.

Uygulanan bu politikalarla demir-çelik gibi çeşitli geleneksel sanayi dallarında büyük ölçüde yapısal düzenleme (restructuring) sağlanmıştır.

Son yıllarda Avrupa Birliği'nde geleneksel sanayi dallarında etkinliği ve rekabeti arttırmak için özelleştirme ve bu sanayi dallarını ucuz emeğin bulunduğu orta ve doğu Avrupa ülkelerine kaydırma politikaları uygulanmaktadır.

C. İşsizliğin azaltılması ve girişimciliğin yaygınlaştırılması için Avrupa Birliği KOBİ'lere özel bir önem vermektedir. Bu nedenle küçük ve orta boy sanayi işletmelerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi Avrupa Birliği'nin sanayi politikasının üçüncü ana unsurunu teşkil etmektedir. Küçük ve orta boy işletmelerin istihdam yaratma ve böylece işsizliği azaltma yönünden önemli bir etkinlik göstermeleri nedeniyle, bu işletmelerin desteklenmesi ve yaygınlaştırılması sanayi politikasında ağırlık verilen yeni bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Nitekim, son yıllarda hemen hemen bütün küçük sanayi kuruluşlarının üretim miktarlarında ve istihdam ettikleri işçi sayısında önemli sayılabilecek artışlar görülmüştür. Bunun temel nedeni bu firmaların piyasada ortaya çıkan gelişmelere ve rekabet şartlarına yüksek düzeyde uyum gösterebilmeleridir. Özellikle, değişen şartlara göre hızla karar verebilmeleri ve kararlarını etkin bir şekilde uygulayabilmeleri bu firmaların yüksek uyum esnekliğine sahip olmalarına imkân vermiştir. Küçük ve orta boy sanayi işletmelerinin geliştirilmesi için bu işletmelere Avrupa Birliği'nde aşağıda belirtilen destekler sağlanmaktadır. Bu noktada açıklanması gereken husus Avrupa Birliği'nde 1 ile 150 işçi çalıştıran işletmelerin KOBİ olarak kabul edildiğidir.

a. Avrupa Sosyal Fon'undan finanse edilen mesleki ve teknik eğitim imkânları küçük ve orta boy işletmelerde çalışan elemanlara sağlanmaktadır. Böylece, küçük ve orta boy işletmeler hiçbir harcama yapmadan nitelikli elemanlara sahip olma imkânına kavuşmaktadırlar.

b. Bu işletmelere Avrupa Komisyonu tarafından ekonomi ve hukuk danışmaları tahsis edilmektedir. Böylece, bu işletmeler hiçbir harcama yapmadan yüksek kalitede ekonomi ve hukuk danışmanlık hizmeti almakta ve böylece rasyonel karar alma imkânı doğmaktadır.

c. İstihdam yaratılması amacı ile küçük ve orta boy işletmelere sübvansiyon verilmektedir. Her ilâve istihdam için 3000 Euro (1,8 milyar lira) verilmektedir.

d. Yeni teknolojilerin uygulanması ve modernizasyon yatırımlarının yapılması için uygun şartlarla kredi sağlanmakta ve sübvansiyon verilmektedir. Yatırımların finansmanı için küçük ve orta boy işletmelere 150 milyar TL kaynak sağlanmaktadır.

e. Çeşitli vergi kolaylıkları sağlanmakta ve bazı vergi istisnaları tanınmaktadır.

f. Küçük ve orta boy işletmelerin ihracatlarını geliştirmeleri için çeşitli yardım ve sübvansiyonları sağlamaktadır.

Görülüyor ki, Avrupa Birliği'nde büyük işletmelere verilmeyen parasal teşvikler küçük ve orta boy işletmelere verilmektedir.

Avrupa Birliği'nde sanayi politikası çerçevesinde sektörel düzeyde yapılan uygulamaları ve etkilerini görebilmek için tekstil dalında tatbik edilen tedbirleri inceleyelim.

Tekstil sanayi Avrupa Birliği ekonomisinde halen sanayi iş gücünün %10'unu teşkil eden 2,5 milyon işçiyi istihdam etmektedir. Tekstil sanayi ara tekstil malları (elyaf, kumaş) üretimini ve konfeksiyon üretimini kapsamaktadır. Ara tekstil malları üretimi bir ölçüde sermaye yoğun üretim faaliyetidir. Buna karşılık konfeksiyon üretimi emek-yoğun üretim faaliyetidir. Bu nedenle, bu sahada ucuz iş gücü önemli bir rekabet avantajı sağlamaktadır.

Avrupa Birliği ekonomisinde tekstil sanayi 1973 yılından sonra bir gerileme sürecine girmiştir. Bunun temel nedeni ucuz iş gücüne sahip yeni sanayileşen ülkelerin yüksek rekabet güçleri ile giderek artan oranda Avrupa tekstil piyasasına girmeye çalışmalarıdır. Tekstil sanayinde ortaya çıkan bu gerilemeye karşı Avrupa Komisyonu aşağıdaki tedbirleri almıştır:

a. Avrupa tekstil sanayinde yapısal düzenlemenin sağlanması ve modernleşmenin gerçekleştirilmesi için zaman kazanmak amacıyla tekstil ithalatına sınırlama getirilmiştir. Bunun için tekstil ihracatçısı ülkelerle ikili görüşme ve müzakereler yapılarak gönüllü ihracat kısıtlama ve düzenli pazarlama anlaşmaları yapılmıştır.

b. Tekstil sanayinde yapısal düzenlemenin oluşturulması ve modernizasyonu yatırımlarının yapılabilmesi için Avrupa Birliği kaynaklarından sübvansiyonlar ve uygun şartlarla krediler sağlanmaktadır. Yeni teknolojilerin geliştirilmesi için yapılan araştırmaların finansman ihtiyacının %50'si Avrupa Birliği kaynaklarından sübvansiyon edilmektedir. Tekstil sanayinde modernizasyon yatırımlarının yapılması için Avrupa Bölgesel Kalkınma Fon'undan hibe olarak yardımlar yapılmakta ve Avrupa Yatırım Bankası ve Yeni Topluluk Aracı Fon'undan elverişli şartlarla uzun vadeli krediler verilmektedir.

Bunun yanında yeni uygulanan teknolojilere uyum gösterebilmek için beceri kazanması gereken işçilerin teknik eğitimi Avrupa Sosyal Fonu finansman kaynaklarından desteklenmektedir.

c. Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin kendi tekstil sanayilerine yaptığı yardımlar sınırlandırılmış ve üye ülkelerin tekstil sanayilerinde haksız rekabetin ortaya çıkmasını önleyecek tedbirler Avrupa Komisyonunca alınmıştır.

Alınan bu tedbirler ile Avrupa tekstil sanayinde sermaye-yoğun gelişmiş teknolojilerin uygulanmaya konması sonucunda Avrupa tekstil sanayi son yıllarda yeniden giderek bir rekabet gücü kazanmaya başlamıştır. Ancak, Avrupa Komisyonunca yapılan açıklamalarda henüz bu sürecin tamamlanamadığı ve istenilen sonucun ne kadar sürede alınabileceğinin bilinmediğini ve bu nedenle tekstil sektöründe uygulanan koruyucu tedbirlerin devam edeceği ifade edilmiştir.

IV. Avrupa Birliği'nin Sanayi Politikasının Gümrük Birliği'nin Geliştirilmesine Etkileri

Avrupa Birliği'nde uygulanan sanayi politikaları ile ilgili olarak yaptığımız açıklama ve analizler, Avrupa Birliği'nin sanayi politikasının Gümrük Birliği'ni nasıl etkileyeceğini inceleme ve analiz etme imkânını bize vermektedir.

Türk sanayi bugün esas olarak tekstil, demir-çelik petro-kimya, gıda gibi geleneksel sanayi dallarında Avrupa Birliği ekonomisi ile rekabet edecek durumdadır. Avrupa Birliği'nde geleneksel sanayi dalları halen sanayi istihdamının önemli bir kısmını sağlamaktadır. Diğer taraftan, Avrupa Birliği ekonomisinde %10,5 oranında yüksek bir işsizlik vardır. Bütün bunları göz önüne aldığımızda Gümrük Birliği'nin başarılı olması ve geliştirilmesi Avrupa Birliği'nde uygulanan sanayi politikasının temellerinden birini teşkil eden yapısal uyum ve düzenleme tedbirlerinin başarılı olmasına bağlıdır. Eğer Avrupa Birliği yapısal uyum tedbirlerini başarı ile uygulayabilir ve sanayisinin yapısında geleneksel sanayi dallarından yüksek teknolojiye dayanan modern sanayi dallarına (havacılık sektörü, uzay sanayi sektörü, bilgisayar sektörü, atom sanayi sektörü, bio-teknik sanayi sektörü gibi) yönelik bir değişme başarılabilirse, Gümrük Birliği'nin geliştirilmesi ve ekonomik bütünleşmenin artırılması mümkün olacaktır. Avrupa Birliği sanayi politikasının temelinde yeni istihdam alanlarının yüksek teknolojiye sahip modern sektörlerde yaratılacağı öngörülmektedir. Yapılan hesaplamalara göre gelecekte sanayi sektöründeki toplam istihdamın %40-50'nin modern sanayi sektörlerinde yaratılacağı beklenmektedir. Ancak, bunun mümkün olabilmesi Avrupa Birliği'nin araştırma-geliştirme çalışmalarında başarılı olması ve böylece modern sektörlerde yeni teknolojiler üretilebilmesine bağlıdır. Diğer taraftan bu sahalarda Amerika Birleşik Devletlerinde ve Japonya'da meydana gelecek gelişmelerinde göz önüne alınması gereklidir. Bu ülkelerin modern sektörlerde ortaya koyacağı rekabet gücü Avrupa Birliği'nde uygulanan yapısal uyum politikalarının Avrupa sanayinin yapısını değiştirmedeki başarısını etkileyecektir. Burada belirtilmesi gereken diğer bir önemli hususta,

Türkiye'nin Avrupa Birliği'nde geliştirilen modern sanayi sektörleri için önemli bir piyasa teşkil edip etmeyeceğidir. Türk tüketicisinin gelir düzeyinin artması ve devletin alt-yapı tesislerini geliştirmesi ve modernizasyonu Türkiye'nin piyasa gücünü arttırmakta ve Gümrük Birliği'nin geliştirilmesine imkân vermektedir.

Avrupa Birliği'nde uygulanan sanayi politikasının diğer bir temel unsurunu teşkil eden geleneksel sanayi sektörlerinde yapısal düzenleme tedbirlerinin başarılı olması yine Gümrük Birliği'nin geliştirilmesini kolaylaştıracaktır. Ancak, bu durum Türk sanayi yönünden önemli bir takım hususlarının göz önüne alınmasını gerektirmektedir. Türk sanayi geleneksel dallarda ortaya çıkan teknolojik gelişmeleri yakından takip etmelidir. Bu yeni teknolojilerin Türkiye'ye transfer edilmesi çok büyük bir önem arz etmektedir. Bu yapılmadığı takdirde Türk sanayinin dünya piyasalarında rekabet gücünü kaybedeceği açıktır. Diğer taraftan, Türk özel sanayi firmalarının Avrupa sanayi firmaları ile birlikte müşterek yatırımlar yapması Gümrük Birliği'nin geliştirilmesini kolaylaştıracak ve Türk sanayinin yeni teknolojileri yakından takip etmesine imkân verecektir. Müşterek yatırımların sadece geleneksel sanayi dallarında değil, bunun yanında iletişim sanayi ve savunma sanayi gibi ileri teknolojilerin kullanıldığı sanayi dallarında da yapılması gereklidir. Böylece, Türkiye dünyada sanayileşme ile ilgili olarak ortaya çıkan çok önemli gelişme ve değişmelerin dışında kalmamış olacak ve Avrupa Topluluğu ile bütünleşmesini çok daha etkin bir biçimde gerçekleştirebilecektir.

V. Sonuç:

Avrupa Birliği'nde uygulanan sanayi politikası üç temele dayanmaktadır. Birinci olarak yapısal uyum tedbirlerine büyük bir ağırlık verilmektedir. Böylece, Avrupa Birliği sanayinin geleneksel sanayilerden, ileri teknoloji kullanan modern sanayilere dayanan bir yapı kazanmasına çalışılmaktadır. Bu nedenle araştırma ve geliştirme çalışmalarına ve böylece ileri teknolojilerin geliştirilmesine büyük önem verilmektedir. İkinci olarak geleneksel sanayi dallarında yapısal düzenleme tedbirlerinin uygulanmasına çalışılmaktadır. Böylece bu sanayi dallarında da dünya piyasalarında yeniden rekabet gücü kazanmaya çalışılmaktadır. Üçüncü olarak, yapısal değişik ve yapısal düzenleme tedbirlerinde başarılı oluncaya kadar mevcut sanayi yapısı çeşitli sanayi politikası tedbirleri ile bir ölçüde korunmakta ve sübvansiyonlarla desteklenmektedir. Bunun yanında Avrupa Birliği ekonomisinde istihdam hacminin artırılması amacı ile son yıllarda küçük ve orta boy işletmelerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına özel çaba

harcanmaktadır. Büyük işletmelere uygulanmayan parasal teşvikler küçük ve orta boy işletmelere Avrupa Birliği tarafından verilmektedir.

Türkiye Avrupa Birliği ekonomisinde uygulanan sanayi politikalarını ve elde edilen sonuçları çok yakından izlemek ve çok iyi bir şekilde değerlendirmek zorundadır. Özellikle, Avrupa Birliği'nin küçük ve orta boy işletmeler için uyguladığı politikaların Türk ekonomisine aktarılması önemlidir. Avrupa Birliği'nin KOBİ'lerin geliştirilmesini bölgesel kalkınma politikasının temel unsurlarından biri olarak değerlendirmesi Türkiye'nin önemle üzerinde durması gereken bir husustur. Böylece, küçük ve orta boy işletmelerle ilgili olarak uygulanacak politikalar Doğu Anadolu, Doğu Karadeniz ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinin kalkınması açısından önemli katkılar yapacaktır.

Kaynakça:

Commision of the European Communities, Jmproving Competitiveness and Industrial Structure in the Community, Brussel, 1986.

Juergen B. Dongez, Industrial Policies in an open Advanced Economy, The Case of West Germany, Madrid, 1980.

Fritz Franzmeyer, Approaches to Industrial Policy Within the EC and Its Impact on European Integariton, London, 1982.

Orhan Morgil, "Gümrük Birliği'nin Türkiye'nin Üçüncü Ülkelerle İlişkilerine Etkileri", *Gümrük Birliği Dergisi*, Sayı, 17 - 18, Mayıs - Haziran 1995)

Orhan Morgil, "The Euro - Mediterranean Partnership and the Customs Union Between Turkey and the European Union" *Information Comercial Espanola*, Num. 759, December, 1996.

Victoria Curzon Price, Industrial Policies In the European Community, London, 1981.